

Protislovja glede na volilno pravo.

I. Volilno pravo in ustava. Sedanja, svečano podeljena ustava, veljavna za kraljevine in dežele, zastopane v državnem zboru, zagotavlja ne le enakopravnost državljanov kot takih, temveč tudi enakopravnost narodnih jednot ali posamičnih narodov. Po dosedanjem volilnem redu pa volé le posamični državljani; o volilnem pravu narodnih jednot kot takih pa ni nikakega sledu. Pojedini državljani, kolikor jim je podeljeno volilno pravo, volijo zastopnike v državni zbor, ne kot členi narodnih skupin, temveč le kot državljani in ponajveč kot členi te ali one kraljevine in dežele. Izvoljeni poslanci utegnejo popolnoma prezirati narodno pravo, ki je ima v osnovnih členih vsak narod posebe in enakomerno, in tem zastopnikom postavljajo meje jedino narodno zavestni ali pa tudi nezvestni volilci. Odtod prihaja, da imajo posamični narodi med svojimi zastopniki tudi nacionalne indiferentiste, če ne celó kakega nasprotnika in renegata.

V tem, da ustava izrecno zagotavlja vsakemu narodu obstanek in gojenje narodnosti pa materinščine, z druge strani pa ne skrbi za kvalifikacijo zastopnikov v narodnem pogledu, tiči veliko protislovje, in to je možno pri sedanjem sistemu, bodi si omejenega ali pa razširjenega volilnega prava, odstraniti jedino z izključanjem narodnostnega vprašanja iz državnega zbora. Ker pa se ustava ne dá uničiti, in je torej njena dolžnost, ščititi ne le posamične državljane, marveč tudi narodne skupine, je neizogibno potrebno, da se izvrši pred vsem drugim narodna enakopravnost. Prav za prav predpolaga sistem in pred vsem načelo sedanjega volilnega reda, da bi se bila narodna enakopravnost v smislu narodnih organizacij do cela izvršila, če ne prej, pa istočasno s podeljenjem ustave, v kateri poseben narodnostni člen hoče ščititi tudi narodnost in jezik vsakemu narodu. Brez take podelitve narodnih organizacij ostaje ustava v protislovju sama s seboj, ker nima sredstev, da bi primerno ščitila svobodo obstanku in razvoju narodnosti pa jezika vsakega naroda. Krivica je, da se morajo narodi boriti še le posebe za to, kar jim je v ustavi in ž njo zagotovljeno. To so čutili dobro tudi tisti, ki so pretresali in konečno stilizovali tekst sedanjih ustavi, in ki so radi tega izjavili izrecno, da specialna izvršba narodne enakopravnosti pride v primeren čas takoj na vrsto. To se ni zgodilo niti do danes, in tako so nastali nacionalni boji, ki se ponavljajo v starih in izpremenjenih oblikah.

Nekateri sodijo, da razširjeno, soseben obče, jednako

in neposredno volilno pravo bode vplivalo na izvršenje nacionalnih organizacij. No ko bi tudi prišlo do tega, ostane protislovje med volilnim sistemom in narodnostnim ustavnim členom še nadalje, in ostane resnica, da niti s tako razširjenim volilnim pravom ne dosežejo narodi svojih nacionalnih juristiških organov brez borbe in hudih naporov.

Vse to pa kaže, da nacionalna vprašanja v obče ne spadajo v parlamente, najmanj pa v zastop, v kateri prihajajo členi raznih narodov in različnih strank. Nacionalna vprašanja bi bila dolžna umeti se sama po sebi v smislu, da nima nihče na svetu prava kratiti pojedinim narodom tega, kar spada k uslovjem za obstanek in razvoj narodnosti in jezika. Narod je vreden, da obstaje ali pa ne obstaje; ako je dostojen obstanka, potrebna so mu tudi uslovja za svojstven razvoj, in to je imela pred očmi tudi cislitavska, sedaj veljavna ustava. Narodi naše polovine cesarstva, ako bi bili razumeli prav svoje interese, gledali bi bili pred vsem na izvršenje ustavnega narodnostnega člana kot *conditio, sine qua non*, ker od tega izvršenja je zavisno vse drugo ustavno in parlamentarno razvijanje.

II. Volilno pravo pa census. Dosedanji volilni sistem se opira na plačevanje kakega neposrednega davčnega obremenjenja, in so pri tem bolj ali manj določene meje zneskom za ta ali oni volilni razred. Vsled tega je izključeno mnogo, da ne rečemo, večina državljanov od volilnega prava. V takem sistemu pa je mnogo krivic. Z jedne strani se snujejo zakoni, veljavni za vse državljane, ne da bi bil velik del teh državljanov vsaj posredno udeležen zakonodavstva. Z drugi strani ni res, da, kdor ne plačuje neposrednega davka, bi vsled tega ne dajal davkov pa v drugi obliki. Dandanes so posredni davki še mnogo večji, nego neposredni, in ravno množice, katerih ne zadene fiscus neposredno, vstvarjajo prav za prav podstavo vsemu gmotnemu imetju, torej tudi takim slojem, ki plačujejo po več ali manj neposrednega davka. Moderni sistem obdačevanja je sam tak, da se dela večini državljanov krivica, ako se opira volilno pravo zgolj na neposredne davke. Zato pobijajo delavske stranke tudi s tega stališča na census zasnovano volilno pravo.

V dobah, ko ni bilo še razvitih delavskih vrst, ko je pri kmetu in seljaku prenehala vrsta slojev navzdol, mogli so izvrševati politiški sistem v obče na zemljiščnem posestvu in celó samo na veleposestvu; sedaj pa se zavest o pomenu delavske sile širi, in čim bolj se množe delavske mase, tem bolj delujejo na izpremembo politi-

skih osnov, torej tudi na ugodno izpremembo doslej prepričanskega volilnega prava. Največo oporo daje pa delavcem obča vojaška dolžnost; krvni davek je tudi v očeh delavcev tak, da nadkriljuje vse vrste kapitala in njegovih davčnih bremen. Obči krvni davek tudi jedini odgovorja modernemu razumu o dolžnostih nasproti državi; saj se ljudje družijo v brambo pred vsakim posestvom in brez vsakega pogleda na kako posestvo. Takó nastajajo občine in naposled države, in posestvo, ki je začetkom nastajalo in množilo se vsled plena in darov iz plena, je le posledica, ne pa začetek skupni zaščiti v političkih okvirih. Dolžnost udeleževanja pri zaščiti je obča, in v to se tudi polagoma udajejo; imoviti stanovi so pa pozabili na genetiški nastanek zaščite vsega imetja ter privoljujejo sicer v obče krvne davke, ne pa v obča prava, ki izvirajo iz dolžnostij za skupno brambo na zunaj in varnost na znotraj. Censur pri občini krvni dolžnosti, tudi če ne gledamo na moderno težišče davkov, ki so v posrednem obremenjenju, je v protislovju s to občo vojaško obveznostjo in ne bode mogel dolgo več ostajati opora političnim privilegijem. To protislovje daje delavskim množicam moralno silo, s katero zahtevajo soudeleževanje tudi pri zakonodavstvu in dosledno tudi razširjeno volilno pravo. Obči vojaški dolžnosti odgovarja pa jedino obče in jednako volilno pravo, ker se nobeno drugo breme kvalitativno ne dá primerjati s krvnim davkom. Imoviti sloji naj se tudi pri nas upirajo temu postulat, kakor morejo, moralna sila in fundamentalno državno pravo je na strani delavskih množic, in to modri državniki tudi spoznavajo ter se ravno oni udajejo za primerne izpremembe.

III. *Volilno pravo pa koalicijska*. Sedanja državno-zborska koalicijska, ki ni nič drugega kakor zveza modernega kapitala in modernizovanega fevdalizma, je z jedne strani proglasila ohranjanje dosedanje politične in nacionalne posesti, z druge strani pa je prevzela kot glavno zadajo, da preosnuje dosedanje volilno pravo. Ako hoče ostati koalicijska dosledna, ne more volilnega prava zboljšati, temveč le izpremeniti obliko temu pravu, ne da bi imeli drugi, neimoviti sloji kak politični dobiček od te izpremembe. V resnici so vsi dosedanja načrti o volilni reformi, proizšedši iz srede koalicijske taki, da bi ne izpremenili političnega težišča, in najnovejši načrt v svojih pojasnilih to celo izrecno naglašajo. Koalicijska in pa zboljšanje volilnega prava sta v popolnem protislovju, in kdor bi zahteval od te najnovejše parlamentarne zveze kaj ugodnejšega, izražal bi postulat, da koalicijska naj se izneveri sama sebi. Ni kmalu več ironije, nego od imovitih stanov pričakovati rušenje dosedanjega volilnega sistema, oprtega na prava istih stanov, proizhajajoča od bremen neposrednih davkov.

Imoviti stanovi trdijo sicer, da so oni tisti življi, ki ohranjajo državo, a ni videti, da bi od svojih stanovskih interesov žrtvovali nekoliko sami od sebe, ko ravno eminentno državni interes zahteva od njih takih žrtev.

Stranke sedanje koalicijske bijejo same sebi v obraz, ko se bahajo, da ščitijo interese države, a niti za las ne odstopijo v državnem interesu od dosedanjih privilegijev. Tu je treba preseči gordiški voz, a državniki naj mislijo, kakó pridejo do časa do potrebne sekire. Koalicijska jim je ne podeli, če je više moči ne prisilijo v to. Taka je pa tudi z narodnostnim vprašanjem in z vprašanjem o izvršbi državnih historičkih prav. In za vsa fundamentalna vprašanja je treba preseke gordiškega vozla proti volji gospodovalnih narodnostij.

Protislovja sama na sebi so nedolžna, dasi velika; še le *nasprotja* stanov strank in narodov jim dajejo praktično moč. Na protislovja je treba kazati, z njimi pokrivajoča se nasprotja in navskrižja pa pobijati. Nadejamo se, da še v pravi čas primejo moralno večje sile za sekiro, da presečejo, česar nočejo z lepa rešiti različnih vrst *beati possidentes*.

Gospodar pa hlapec.

Povest L. N. Tolstega, prevel M. Hostnik.

V.

Vasilij Andrejič je stopil k sanem, težko išče v temi, kje so, sel va-nje in vzel vajete.

— Pojdi prvi! — kriknil je.

— Petrač, kleč v razvaljnah *), pustil je svojega konja. Muhorti, ki je rezgetal uže zdavnaj, ker je čul pred seboj kobilo, potegnil je za njo, in oni so prišli na ulico. Zopet so se peljali po vasi, in po ravno tisti poti, mimo ravno tistega dvora z razvešenim zmrzlim perilom, katero se pa sedaj uže ni videlo, mimo ravno tiste šupe, ki je bila uže zanesena snegom skoro do strehe, in s katere se je sipal brezkončni sneg, mimo ravno tistih mračno šumečih, žvižgajočih in nagibajočih se vrb in zopet pripeljali se v ono snežno, zvrha in od zdalej razsajajoče morje. Veter je bil tako silen, da, kadar je pihal v bok, in so sedeči na sanjah pluli proti njemu, je on nakrenival na bok sani in zbival konja v stran. Petrač je vozil v počasnej dirki svoje dobre kobile spredej in bodro poganjal. Muhorti se je trgal za njo.

Ko so se peljali tako kakih deset minut, obrnil se je Petrač in nekaj prokričal. Ni Vasilij Andrejič, ni Nikita nista slišala od vetra, no ugibala sta, da so se pripeljali do povrata. Zares, Petrač je vrnil na desno, in veter, ki je pihal v bok, postal je zopet naproten, in z desne, skvoz sneg, pokazalo se je nekaj črnega. To je bil grmiček na povratu.

— Nu, dobro srečo!

— Hvala ti, Petrač!

— Burja nebó mgloju skrojiti, — prokričal je Petrač in se skril.

— Viš, kakor pesnik, — progovoril je Vasilij Andrejič in vdaril z vajeti.

— Da, dober dečko, pravi mužik, — rekel je Nikita. Peljala sta se dalje.

Nikita, zavivši se in stisnivši glavo v pleča, tako da mu je nevelika brada oblegala vrat, sedel je molče in skrbel, da bi ne izgubil toplote, ki si jo je nabral v hiši. Pred seboj videl je preme črte ojnica, ki so ga neprenehoma varale, in ki so se mu zdele izvožen pot, majajoči se zad konja z zavračajočim se v jedno stran repom, zavezanim ozlom, in dalje, spredej, visoko doko in zibajočo se glavo in vrat konja z razvejajočo se grivo. Izredka je zapazoval vehe, tako da je vedel, da se za sedaj peljeta še po cesti, in delati mu ni bilo ničesar.

Vasilij Andrejič je imel vajete, pa dajal je konju samemu držati se ceste. No Muhorti, neglede na to, da se je odpočil v vasi, bežal je ne rad in kakor da je

*) *Розвалыни* — mužiške sani, ki so spredej više, nego zadek, in spredej na pol ože, nego zadek; na njih sedé po strani, ali hrbtom h konju, kdor pa upravlja konja, po navadi kleči, licom h konju. Na takih sanah po zimi vozijo seno, drva itd.

zvrčal s poti, tako da je Vasilij Andrejič popravljaval nekolikokrat.

— Vidiš, z desne jedna voha, tam druga, tam tretja, — štel je Vasilij Andrejič, — a tam spredej pa les, mislil je, zagledavši se v nekaj, kar je črnelo pred njim. No ono, kar se mu je zdelo, da je les, bil je le grm. Grm sta pustila za seboj, peljala se še kakih dvajset sežnje, — četrte vehe ni bilo, in lesa tudi ni bilo. — „Tako mora biti les, — mislil je Vasilij Andrejič, in, vzburjen od vodke in čaja, ni se ustavljal, trepal je vajete, in pokorna, dobra žival ga je slušala in tekala, včasih inohodom, včasih leno dirjaje, tje, kamor so jo gnali, dasi je vedela, da je nikakor ne ženó tje, kamor je treba. Minulo je še kakih deset minut, — lesa še vedno ni bilo.

— Veš kaj, zopet sva se zbila! rekel je Vasilij Andrejič, ustavljaje konja.

Nikita je molče izlezel iz sanij, in pridržavaje svojo haljo, ki je ali lipnila k njemu po vetru, ali pa odvrčala se od njega in drkala s pleč, začel je laziti po snegu; šel je v jedno stran, šel v drugo. Kake trikrat se je popolnoma skrival iz vida. Nazadnje se je vrnil in vzel vajete iz rok Vasilija Andrejiča.

— Na desno je treba držati, — rekel je strogo in odločno, povračujoč konja.

— No, ako na desno, pa na desno drži, — rekel je Vasilij Andrejič, ko je oddajal vajete in soval ozeble roke v rokave.

Nikita ni odgovarjal.

— Nu, prijatelj, potrudi se! — kriknil je na konja, no konj; ne gledé na trepanje vajetov, šel je samo korakoma.

Sneg je bil po nekaterih mestih do kolena, in sani so se pri vsakem dvigenu konja stresale. Nikita je poiskal knut, ki je visel na spredku in je vdaril. Dobri, h knutu neprivaženi konj, je potegnil in začel dirjati, no prešel je takoj zopet v inohod in korak. Tako sta se vozila kakih pet minut. Bilo je tako temno, in tako je neslo sneg od zgorej in spodej, da se včasih ni videla doga. Zdelo se je včasih, da sani stojé na mestu, in da polje beži nazaj. Nakrat se je konj kruto ustavil, očevidno je slutil nekaj posebnega pred seboj. Nikita je zopet lahko skočil ven, izpustil vajete in šel pred konja, da bi pogledal, zakaj se je ustavil; no jedva je hotel stopiti korak pred konjem, kar so mu noge zdrsnile, in on se je potačal po nekakej strmini.

— Tpru, tpru, tpru, *) — govoril je sebi, ko je padal in se skušal ustaviti; no ni se mogel udržati, in ustavil se je še le, ko se je vrezal nogami v sloj snega, naneseni na dnu jarka. Kopica snega, ki je visela na kraju jarka, zadeta padenjem Nikite, nasipala se je nanj in vsipala mu snega za vrat.

— Tak tako-le! — progovoril je z očitanjem Nikita, obrnivši se h kopici in k jarku in otepaje sneg izza vratnika.

— Mikit, ej Mikit! — kričal je Vasilij Andrejič zvrha. — No Nikita se ni oglasil.

Ni imel časa: on se je otepal, potem iskal knut, ki ga je izpustil iz roke, ko se je potačal v jarek. Nasledši knut, hotel je plezati premo nazaj, odkoder se je izpodrnil, no splezati ni bilo nikakor možno, tako da je bil primoran spodej iskati izhoda na vrh. Kake tri sežnje

*) S tem medmetom Rusi ustavljajo konja, poganjajo ga pa z medmetom „ny!“ Odtod glagol отпирать (ustaviti) in „понузить лошадей“. Govoré: ни тпру, ни ну! t. j. ni naprej, ni nazaj, o človeku lenem, ali neodločnem.

od onega mesta, kjer se je potačal, izlezel je komaj komaj na vseh četririh gori in šel je po robu jarka k onemu mestu, kjer je moral biti konj. Konja in sanij ni videl; no ker je šel na veter, zaslišal je ranše, čim zagledal, glas Vasilija Andrejiča in rezgetanje Muhortega, ki sta ga zvala.

— Grem, grem, kogá gogočeš (kokočeš)! — progovoril je.

Še le ko je prišel tik k sanem, zagledal je konja in stoječega poleg njih Vasilija Andrejiča, ki mu se je zdel ogromen.

— Kam te je pa nosil hudič? Nazaj se je treba peljati. Vsaj v Griškino se vrniva, — začel je srdito očitati gospodar.

— Saj bi se rad vrnil, Vasilij Andrejič, no kam peljati? Tu je tak jarek, da, če padeš vanj — ne izkobaš. Tako sem pa posvetil vanj, da sem se komaj iztrgal.

— Nu kaj, ali bodeva tu stala? Nekam se je treba peljati, — rekel je Vasilij Andrejič.

Nikita ni ničesar odgovoril. Šel je v sani, zadom k vetru, izzul se in iztresel sneg, ki se mu je nabíil v črevlje, in vzevši slame, zatekníl je skrbno od znotraj luknjo v levem črevlju.

Vasilij Andrejič je molčal, kakor da je prepustil sedaj vse uže Nikiti. Preobuvši se, spravil je Nikita noge v sani, nategnil zopet rokavice, *) vzel vajete in je vrnil konja po strani k jarku. No nista se peljala niti sto korakov, ko se je konj zopet ustavil. Pred njim je bil zopet jarek. Nikita je zopet šel iz sanij in začel gaziti po snegu. Dovolj dolgo je hodil. Nazadnje pojavil se je z nasprotné strani, od katere je šel.

— Andrejič, ali si živ? kriknil je.

— Tukaj-le! oglasil se je Vasilij Andrejič. — Nu, kako?

— Bog si vedi, kako. Temno. Kakor da so jarki okolo. Treba je zopet na veter vzeti.

Zopet sta se popeljala, zopet je hodil Nikita tavaje po snegu. Zopet je šel, zopet taval, in naposled ves spehan, ustavil se je poleg sanij.

— Nu, kako? vprašal je Vasilij Andrejič.

— I, kako, ves sem se izmotal! Pa tudi konj se ustavlja.

— Tak. Kaj pa je početi?

— Aha, le počakaj.

Nikita je zopet šel in skoro vrnil se.

— Drži za menoj, rekel je, idoč pred konja.

Vasilij Andrejič uže ničesar ni poveljeval, a pokorno delal to, kar mu je govoril Nikita.

— Sem-le za menoj! — zakričal je Nikita, vračaje se urno na desno in prijevši za uzdo Muhortega in vedoč ga nekam doli k snežnemu zanosu.

Konj se je z začetka uprl, no potem potegnil, nadeje se, da skoči črez zanos, no ni osilil (premagal) in sel vanj do komata.

— Idi iz sanij! zakričal je Nikita na Vasilija Andrejiča, ki je vedno še sedel v sanéh, in uprši se pod jedno ojnico, začel je porivati sani na konja. — Težko, ka-li, brat, obrnil se je k Muhortemu, — pa kaj se če, le nategni se! No, no, še malo! — kriknil je.

Konj se je uprl jedenkrat, drugikrat, no vendar ni izvelkel in zopet je šel, kakor da premišlja o nečem.

*) Рукавица = rokavica brez prstov; rokavica, ki ima vse prste, zove se перчатка, od персть, rod. персты, ki se redko rabi, in to le v vzvišenem slogu. Sicer se pa vsak prst zove „палец“.

— Kaj pa, brat, tako ni prav! — spodbujal je Nikita Muhortega. — Nu, še, še!

Zopet je Nikita potegnil za ojnico s svoje strani; Vasilij Andrejič delal je ravno tisto z druge. Konj je pomajal z glavo, potem pa nakrat potegnil.

— Nu! nu! Ne utoneš, ne boj se! — kričal je Nikita.

Skok, drugi, tretji, in na konec je konj izkobacal se iz kopice in ustavil se, težko diše in otresaje se. Nikita je hotel vesti dalje, no Vasilij Andrejič se je tako zasopihal v svojih dveh kožuhih, da ni mogel iti dalje, nego se je zavalil v sani.

— Daj, da se oddahnem, rekel je, razpušča je robec, s katerim je v vasi povezal vratnik kožuha.

— Tu je še precej, ti leži, — rekel je Nikita, — jaz popeljem, — in z Vasilijem Andrejičem v sanah vedel je konja za uzdo nizdolu (navzdol) kakih deset korakov in potem nekoliko navzgor in se ustavil.

Mesto, kjer se je ustavil Nikita, bilo je ne v kotanji, kjer bi sneg, zmeten z gričev in ostajaje, mogel popolnoma zasuti jih, no ono je bilo vendar deloma zaščiščeno z robom jarka od vetra. Bili so trenotki, ko je veter nekako potihnil nekoliko, no to ni trajalo dolgo, in je nekako zato, da doteče ta prestanek, naletala burja z desetero silo ter je hujše trgala in vrtela. Tak sunec vetra je vdaril v oni trenotek, ko je Vasilij Andrejič, nabravši sape, izlezal iz sanij in se približal k Nikiti, da

bi se pogovoril o tem, kaj početi. Oba sta se nehoté nagnila in čakala, da bi govorila, ko prejde jarost sunca. Muhorti je tudi nehoté pritiskal ušesa in tresel glavo. Komaj je nekoliko minul sunec vetra, snel je Nikita rokavice, zataknil jih za kušak (pas), podihlal v roke in začel odvezavati od doge povodek.*)

— Kaj pa delaš? vprašal je Vasilij Andrejič.

— Odpregam, kaj bi delal drugega. Nič ne morem več, — odgovoril je Nikita, kakor da se izgovarja.

— Ali se ne izpeljeva kam?

— Ne izpeljeva se, samo konja zamučiva. Vedi on, presrečni, sebi ni podoben, — rekel je Nikita in pokazal na žival, pokorno stoječo, na vse pripravljeno in težko dišečo s krutimi in mokrimi bokovi. — Nočevati je treba, — ponovil je, kakor da bi se pripravljajl nočevati v krčmi, in začel je razvezavati suponj.**)

Klešče so se razskočile.

— Ali ne zmrzneva tu? rekel je Vasilij Andrejič.

— Kaj se če? Ko bi prav zmrznil, branil bi ne, da bi se — rekel je Nikita.

*) Povodek — jermen, s katerim je privezan komat k dogi; povodek gre od vrha komata in se vdeva v kolesce v dogi. Povod (od glag. vesti, vedem) pa je jermen, za kateri se vodi konj, kedar ni vprežen, torej nem. Halfter; uzda je nadeta na glavo, in idoč od nje jermen ali vrv je povod. Vajeti (cugelj) — возжи. Op. p.

**) Jermen, s katerim se stega spodej komat, katerega spodnji del se zove „klešče“. Op. p.

Дивно ли је...

Дивно ли је плаво небо,
Окићено звјездицама;
Ал када га облак застре,
Тад постане црна тама.

Дивно ли је равни поље,
Пуно цвјећа мирисава;
Ал кад дође оштра зима,
Тад утине њему слава.

Дивна ли је гора густа,
Пуна пјесме и жубора;
Али кад је снјег покрије,
Линишти се тога мора.

Све је дивно, све је красно;
Ал све мјења живот свој;
Љубав жарку јединице
Не мијења драги твој.

У Бару, (Црна Гора) 1895.

Мило Јововић.

Pobirki z Dunaja. I.

Gospod urednik! Pisali ste mi, naj Vam sporočim kaj o letošnjem gledališkem življenju Dunajskem, ter ste imeli pri tem gotovo dober namen, da bi morda to ali ono koristilo naši slovenski dramatiki. No Ljubljanski potres prizadene gotovo tudi naši umetnosti prehude rane, in to moramo obžalovati tembolj, ker se je naša dramatika šele zadnje čase pričela lepše razvijati, ter bi bila škoda, ako se obustavi njen napredek, uprav nenadomestna. In vendar nikdor ne zameri Ljubljancanom, ako pod sedanjimi odošaji ne bodo kazali nekaj časa zanimanja za gledališče. Sicer se čuje, da namerjajo vsejedno igrati v bodoči sezoni; ali je pa umestno, storiti to z gotovo zavestjo, da nastane deficit — je vprašanje, ki bi se moralo popreje premisliti vsestransko in dobro, kajti časi, ki so nastopili za našo dramatiko, so preveč kritični. Čuje se tudi, da namerjajo vse boljše operne moči zapustiti naše gledališče. Opera se je Ljubljancanom zelo prikupila, ona je tudi pri nas mnogo bolj od drame, ona je pa tudi mnogo draža, in baš zato zdi se mi nasovet premisliti vreden: ali bi ne kazalo, za jedno leto opustiti samostojno slovensko opero, zato pa skleniti z Zagrebškim narodnim gledališčem zvezo, da bi ondotna izborna opera gostovala s svojim osebjem na Ljubljanskem odru? Vojaška godba Ljubljanska pridobila bi se, da se

privadi onim delom, ki jih še ne zna; tako bi se dal poleg uže znanega „Trubadurja“ in „Urha“ (ki bode, kakor se je čulo, letos predstavljal se na Zagrebškem odru) poleg „Prodane neveste“ in „Poljuba“ — na novo n. pr. Zajcev „Nikola Zrinski“, Gounodov „Margareta in Faust“, Wagnerjev „Lohengrin“, ki so se predstavliali v Zagrebu in bi bili sicer Ljubljancanom morda še dalj časa ostali nepoznani. Tako gostovanje, morda dva ali trikrat v sezoni, vselej za pol meseca, bi bilo gotovo z najboljšim vspehom združeno.

Ker uže govorim o operi, omenim naj, da uprava letos na Dunaju ni imela dobre letine. Jedina pridobitev stalne vrednosti je Humperdinkova krasna opera „Hänsel und Gretel“ (ali „Janko in Metka“), ki je po vseh nemških odrih dosegla največ vspeha. Vse druge novosti niso primerno vspele. „Tajemstvi“ Smetanove niso našle pravega razumništva, „Mara“, jednodejanska opera Hummelova, na katero so stavili največ nade, je propala; isto tako Smareglijev „Cornel Schutt“ in celo Gluckova veličastna „Efigenija v Aylidi“ na novo vpriporjena, doživela je le dve predstavi. Žalostno spričevalo za muzikalno izobraženost občinstva! — Od baletov se je veliki „krog in krog Dunaja“ vzdržal neprimerno dobro, a „ženitev v brijačnici“ doživela je le zaradi tega več predstav, ker se je z uprav nečuvno vsiljivostjo predstavljala kot pritiklina najpriljubljenejšim operam,

sicer bi — zaslužen — propala takoj. — Od obojke imamo sicer nekatere soliste, ki so izborni umetniki ter uživajo svetovno slavo, poleg njih pa marsikoga, o katerem je dovoljeno vprašanje, kako da je zašel na ta oder. Letos pričeli so tudi odpuščati in vpokojevati, kar se je le dalo, da tako razbremenijo troške. Tako tudi naši vrli umetniki, vsekdar zanesljivi pevki g. Janušovski, niso obnovili kontrakta — dasi nimajo prave namestnice zanje, in je bila ona jedina predstavljateljica n. pr. Leonore v „Fidelio“ in Isolde v „Tristanu“. Pa kaj to! Muzikalna velikana Beethoven in Wagner itak nista našla pri direkciji spodobne cene; morda odstaviš te dve grandiozni operi in poskusijo z mladimi Italijani in s starim Meyerbeerom ter z baleti izhajati nadalje. *Severus.*

OGLED PO SLOVANSKEM SVETU.

a) slovenske dežele.

Opomnja uredništva. „Slovanski Svet“ ima v današnji (23.) št. prilogo 4 strani; to pot ima snovi bolj za „žensko“ prilogo. Držali pa se ne bomo strogo jedne vrste vsebine, temveč, kakor nanese prilika in potreba, bode snov bolj ali manj mešana. Pred vsem bomo v prilogi poštevali ženske in dijaške potrebe; kritični spisi bodo pa bolj obci; no nadejamo se, da bode vse berilo priloge v obče zanimalo vse naše čitatelje.

Gledé na to, da kljub povečanim stroškom ne povisujemo cene listu, priporočamo se z nova vsem blagotnim čitateljem in čitateljicam, da pomagajo širiti naš list med slovenskim občinstvom.

Tudi se priporočamo imovitejšim somišljenikom, ali bi ne mogli posebe kaj žrtvovati za priloge, katerih želi sosebno slovenska naobražena mladina. Stranka, ki ni v našem taboru, zbira za svoja literarna podjetja posebne zneske; jednake podpore bi mi potrebovali. Nekateri rodoljubi so se v tem smislu že oglasili; nadejamo se, da za njimi pridejo tudi drugi. V interesu po širšem obzorju hrepenečega naraščaja slovenskega zahvaljujemo se vsem tistim, ki uvažujejo naše namere.

Pol. društvo „Edinost“ bode imelo dne 23. t. m. svoj letni občni zbor.

„Tržaški Sokol“ priredi s sodelovanjem „Slovanskega pev. društva“ 9. l. m. na vrtu „Al Mondo Nuovo“ zabavo z glasbo, telovadbo itd.

Ob istrskih volitvah dogodilo se je tudi to, da so v Plominu priporočali ital. radikalca dr. Costantiniya pod slovansko zastavo kot slovanskega kandidata, in nezvestno ljudstvo je šlo na limanice, dasi je isto ljudstvo slovanske krvi in slovanskega mišljenja. Takó se vede proslavljena „avita cultura“!

V Sežani so osnovali posojilnico z neomejenim poroštvo. Sprejela so se pravila, kakor jih je nasetoval nadzornik zveze slov. posojilnic g. Ivan Lapajne. Poleg njega je tako zasnovo zagovarjal tudi dr. Gregorin. Predsednik novi, na jako važnem mestu zasnovani posojilnici je sodnik g. Fr. Dukić.

Goriško. V Brdih so rodoljubi zasnovali „Vinarsko in sadjarsko društvo za Brda s sedežem v Gorici“. Ravnatelj društvu je g. A. Jakončič. S tem so napravili goriški Brici v gospodarstvenem pogledu jako važen korak, in mi le želimo, da bi ga domači kmetje umeli prav ter se takoj z vso složnostjo lotili dela. Brez združevanja nobena stroka gospodarstva ne more dandanes napredo-

vati, tem manj tekmovati z zvezami velikih podjetništev. Zato je treba povsod povspeševati vsakovrstne zadruge. Briškemu društvu srečnih vspehov!

b) ostali slovanski svet.

Cesar je bil 4. t. m. prišel v Gradec k slovesnemu odprtju novo zidanega vseučilišča in je obiskal razne zavode. Mesto je bilo jako okrašeno. Novo vseučilišče je drago, a krasna stavba.

Delegaciji ste se sešli dne 6. t. m. Predsednikom avstrijske je izvoljen knez Ferd. Lobkovic, podpredsednikom pa Poljak vit. Zaleski. Novi zunanji minister grof Goluchovski je predložil skupni proračun. Glavne vsote so: ministerstvo zunanjih poslov 3,910.700, za vojno 136,604.701, za mornarico 15,581.260, skupno finančno ministerstvo 316.250, pokojnine 1,852.000, itd. Skupni stroški 156,291.463 gld.; svojih dohodkov ima skupna uprava 2,692.175, torej je čistih stroškov 153,599.288 gld. Naša polovica dá za pokritje nepokritih potrebščin v znesku 104,555.148 gld. 70% t. j. 71,722.773, Ogerska pa 30,738.331 gld.

Opomnimo, da ne Spinčić, temveč dalmatinski drž. posl. Biankini bode letos zastopal istrske slovane v delegaciji. Od antisemitov je izbran dr. Pattai. Mladočehi, Biankini in Pattai bodo torej majhna opozicija, ki pa utegne vendar povoljno oziviti mehanicno razpravljanje in pritrjevanje večine delegacije, ki sestaja iz členov strank sedanje koalicije. Za skupne vojne potrebe je naznačen povišek kakih 4 mil., in potrditi bode treba okolo 4 mil., ki jih je izdalo vojno ministerstvo več, nego je bilo proračunjeno. Danes sprejme cesar obe delegaciji.

Državni zbor. Najvažnejše je to, da je po Poljaku Rutovskem pododsek odseka za volilno reformo koncem koncev priobčil svoj načrt o volilni preosnovi. Kakor je bil glavni organ levicarjev ovadil že prošli teden, dobil bi po tem načrtu drž. zbor 47 členov več, tako da bi bilo skupno 400 drž. poslancev. Od novih 47 bi jih pripadalo 34 mestom in kmečkim občinam in bi spadali v drugi oddelek dosedanjih volilcev teh skupin, 13 poslancev pa bi volili taki delavci, ki vsaj 1 leto plačujejo v bolniške blagajnice. Zastopniki te vrste delavcev bi se volili v poposamičnih slučajih po jeden v skupinah celó po več dežel skupej. Zastopniki iz mest in kmečkim občin pa nekaj izključno v mestih, nekaj skupno z mesti in kmečkimi občinami; potem nekaj neposredno, zopet nekaj posredno. Nihče ne veruje, da ta načrt postane kedaj zakon; vse, razun Hohenwartovcev, ga obsojuje kot poseben monstrum; kakoršnega ni doslej še zakrivil ne parlament, ne kakov njegov odsek. V načrtu so največe nedoslednosti gledé na razna načela in gledé na mero pravičnosti.

Na nujni predlog dr. Herolda, da bi se vlada izjavila o najnovejšem načrtu, je ista vlada nekako pritrdila načrtu. Delavce je ta načrt najbolj razžalil; če stvar poštevalo prav, narodne skupine pa tudi. Kajti o popravkih gledé na narodno enakopravnost ni mti sledu v načrtu. Načrt se zagreša tudi proti dež. avtonomiji, ker določuje volitev jednega in istega zastopnika s pomočjo volilcev več dežel.

V tem je največa nedoslednost in protislovje proti sistemu samemu; dež. avtonomije ščitijo gmotne in stanovske interese; sistem volilnega prava se opira na sistem posestva, a načrt prekorača pol. meje, v katerih se zastopajo stanovski interesi posameznih dežel.

Načrt se gotovo pokoplje v drž. zboru, in kaj bode posledica temu, ni možno prorokovati. Pripravljajo pa se na razpust drž. zbora, in to bi bilo morda še najmodrejšje,

ker kaže se, da bi vsaj nemška levica izgubila nekaj mandatov, in bi mogli potem priti do kake ugodniše državnozbornske večine.

Češka Praška policija je prepovedala običajno zažiganje kresa na predvečer sv. Ivana in h kratu grba češke korone. Mestni zastop je zato ukrenil zahtevati od policije, da naj mu izroči pismeno odlok prepovedi, da se pritoži na višo instanco.

V Pragi so se sešla 1. t. m. češkoslovanska pevška društva, kolikor so zastopana v posebni zavezi. Poslednja šteje sedaj 80 pevskih društev. Shod te zaveze je bil pred 4 leti ob jubilejni dež. razstavi in sedaj se udeleži pa narodopisne razstave. Zaveza se drži gesla: Zpévem k srdci, srdcem k vlasti! Tudi petje spada k narodopisni razstavi, in obiskovalci razstave bodo slišali mnogo pristno slovanskih napevov. Dne 3. t. m. bil je na razstavi velik koncert zaveze in je pričel s himno sv. Cirila in Metodija, zloženo od P. Křížovskega.

Narodopisno razstavo v Pragi si je ogledalo do danes okolo 250.000 oseb.

Moravsko. Kmetijska družba na Moravskem je volila svojim predsednikom kneza Huga Salma. A ta se je časti odpovedal, ker ni zmožen češkega jezika, in da torej ne more uspešno voditi družbenih poslov. Ta korak je gotovo jako umesten, ker Moravska je pač v ogromni večini češka.

Staročehi in Mladočehi se namerjajo na podstavi kompromisa združiti za skupno postopanje; na čelu bosta dr. Začek in dr. Tuček. Shod se sklice kmalu.

Dunajski delavci so demonstrovali prošli teden za občno volilno pravo na shodu, katerega se je udeležilo do 5000 oseb. Izven shajališča ni bilo razun navadnih klicev nikakvih izgrediv; kljub temu je vlada v „Wiener Abendpost“ zapretila delavskemu postopanju s strogoostjo. Fevdalni „Vaterland“ se tega veseli, a ni zadovoljen samo z grožnjo, temveč zahteva, naj se „z zakonom in silo“ udušijo „dokazi s ceste“... Drugače pa uže Dunajsko židovsko časopisje kliče povsod po policiji in po izjemnem stanju tudi za Dunaj.

Z Dunaja. Akademija na korist ponesrečencem v Ronacherjevi produkcijski dvorani se je izvrstno obnesla, le obisk ni bil tolikošen, kakoršen je bilo treba želeti, tako glede na izborne sodelujoče moči, kakor na dobrotni namen. Prekrasno vreme je pač večino imovitejših Dunajčanov uže izvabilo na letovišča ali vsaj na izlete za praznike, in zato bil je binkoštno soboto zelo neugodno izbran dan za to prireditve. Marsikoga preplašile so pa tudi nerazmerno visoke cene, tudi v tem oziru velja izrek „sunt certi denique fines“. — Ruski dvorni pevec Schütze-Harmsen pel je več nemških pesni z izbornim izrazom in občutkom; — dvorna operna pevka, ga. Forsterjeva, morala je ponoviti svojo točko, Straussov valček; žal, da nam ta najpriljubljenejša Dunajska pevka ni podala mesto ponovitve valčka, raje kake pesni ali operne arije. — Komorni virtuos, pijanist Alfred Grünfeld očaral je občinstvo s svojo nedosežno tehniko; v sicer znani, a vedno priljubljeni sceni „Pri pevski uri“ („Eine Singlection“) dokazala sta dvorna igralka g.a. Schratt in g. prof. Udel svojo veliko komično silo, — v burki „po plesu“ nastopila je ga. Buska iz kr. nem. gledališča v Pragi in dvorni igralec Mitterwurzer ter je zlasti zadnji imel priliko za razvitev svojega mojsterskega igranja — in balet „Pred predstavo“ — (prvič igran) vzbudil je zlasti glede na nedosežno lehkoto in gracijo, s katero je zmagala plesalka gđc. Vergé največje težkoče, živo odobravanje, dasi

bi nekaterim scenam z estetičnega stališča lahko pripomnili marsikaj. V vsem bili so prisotni prav zadovoljni. Hvala vsem sodelujočim umetnicam in umetnikom, ki so nesebično žrtvovali se v dobrodelni namen.

Dunajsko možko pevsko društvo v Favoritnu doposlalo je v Ljubljano donesek 250 gold. kot prebitek od njega prirejenega koncerta. Od 8400 gl. dohodkov aristokratskega bazara*) namenjenih je 1000 za franciškansko, 1000 za uršulinsko samostansko cerkev v Ljubljani.

Mesto 5. junija bo 3. julija pri Tökesu na vrtu občini vojaški koncert, v dvorani pa koncert tamburašev in raznih pevskih močij. Vprizori ta koncert gosp. kavarnar Grünhut. Družba za električno razsvetlavo zgradi na lastne troške pred lokalom velik slavalok.

Tudi izven Dunaja vprizarjajo se koncerti itd. za ponesrečence, tako priredil je v Frankfurtu naš domačin, operni pevec, g. Naval-Pogačnik velik koncert v ta namen. Ta umetnik angažovan je odslej na dvorni operi v Berlinu. Čestitamo rojaku, ki je dosegel tako krasne vspehe v tujini!

Krščanski socijalisti se uže zbirajo na shodih in po društvih ter opominjajo k odločnemu postopanju glede na nove volitve v mestni svet. Dr. Lueger je na takem shodu povdarjal, da je treba pobijati židovsko-liberalno stranko, združiti se proti njej, kakor so se pred 200 leti kristijani združili na Dunaju proti Turkom in tudi zmagali srečno. Dunaj se mora oprostiti od židovskega robstva. Dr. Lueger obžaluje, da ima židovsko časopisje toliko vpliva tudi na vlado, in pravi, da na Dunaju nočejo postati židovski sužnji, kakor so postali Madjari; na Ogerskem da vlada nad Madjari in vsemi narodi židovska sila. Dr. Lueger pravi, da on hoče ne *imenovati* se, ampak *biti* Dunajski župan. On se nadeja, da vlada določi nove volitve po zakonu, torej tekom 6 tednov, ne pa še le jeseni, ko bi se vrnil s poletnega hlada židovski bogataši. Poročajo, da je cesar rekel Graškemu županu, naj nikar ne posnemajo Dunaja, kjer so razmere tužne. Dr. Lueger pravi, da če je cesar res izrazil se tako, zadeva sodba jedino židovske liberalce.

Volilno gibanje med gališkimi Rusi kaže veliko razkosanost ruskega naseljenja. Trem sedanjim strankam pridružila se je četrta. Ni čudo torej, da bodo imeli Poljaki posla z Rusi, in da prodero poljski poslanec, kjer ni skoro ne duha ne sluha po Poljakihi.

Poljske novine o koaliciji zadnji čas nič kaj prijazno ne pišejo. Demokratiški listi jej uže od početka niso bili naklonjeni, ker je sedanja koalicija poosebljen kapitalizem in sovražnica „tistih, ki nimajo nič“. Sedaj pa pišejo o njej neprijazno celo listi, kateri so jo vedno zagovarjali poprej. Vsi se posebno jezé, da je prevzel poročilo pododseka za volilno reformo posl. Rutowski, s čimur se je poljski klub proglasil nekakim varuhom volilnega nestvora, kateremu noče biti nobedna stranka očetom. „To ani zdorowo, ani honorowo“, pravi neki poljski list. Res, „le črevlje sodi naj kopitar“, koalicija pa naj ne vstvarja volilne preosnove, ker za njo nima ne razuma, ne srca.

Poljski jezik Nemcem v Biali ni po godu, zato so se pritoževali na nekem shodu, da jim pošiljajo gališke oblasti odloke itd. v poljščini. Poljske novine so jih po-

*) Tiskarski škrat s posebnim veseljem nagaja pri mojih poročilih. V zadnji št. str. 203 čitaj mestó „dasi se ne vjemamo“: „dasi se vjemamo s pisateljico“ itd. — dalje: priredi Dun. pomožni komitet in akademija konce t. — čitaj: priredi Dun. pom. komitet akademijo (mesto koncerta, ki se je prvotno namerjal v 3. maja, a potem sedaj v Augartenu).

bijale, češ, da v Galiciji je poljščina uradni jezik, a ne nemščina. Nekateri listi kličejo tudi poljsko kolo na Dunaju na pomoč, katera pa gotovo ne pride. Poljaki naj le podpirajo v državnem zboru in v vsej svoji politiki Nemce, kmalu pride naša usoda tudi na nje. Potem jim poplajenci Malorusi ne bodo zadostna odškodnina in obramba, če prav bode izdajala ruska (?) unijatska hijerarhija oklice na ruski narod v poljskem jeziku, kakor je storil to izvestni mitropolit Sembratovicz. — ũ.

Zatoženi škofi. Nedavno izdali so gališki škofi skupen pastirski list, v katerem so obsojali delovanje krščansko-socialnega prvoborilca, kat. svečenika patra Stojalowskega ter prepovedali duhovnikom čitanje njegovih časnikov „Nowa Pezola“ in „Nowy Wienice“. Dunajski „Vaterland“ je priobčil ta pastirski list v doslovnem prevodu in dosegel s tem, da so p. Stojalowski in ž njim vsi drugi pri njegovih listih delujoči uredniki vložili pri Dunajskem dež. sodišču tožbo proti „Vaterlandu“ in proti vsem gališkim škofom. Stojalowski toži list „Vaterland“ in škofo zaradi hudodelstva obrekovanja in zaradi prestopka žaljenja časti. — ũ.

Ogersko. Povodom 1000 letnice madjarske hoče naučni minister (ogerski Slovenec!) zasnovati 400 madjarskih osnovnih šol v krajih, kjer je „opasnost“ za madjarstvo. To se pravi, da hočejo s temi šolami še intenzivneje madjariti sosebno slovaško in obče nemadjarsko deco.

Hrvatska. V klubu stranke prava so nastale resne razprtije. Predsednik baron Rukavina in dr. Frank sta se odpovedala svojemu mestu. Zadnji da odstopi tudi od uredništva „Hrvatske“. Obzor dokazuje, da dr. Frank je popacil program Starcevičev, da je vsled tega moralo priti do navskrižja v stranki prava.

Dva književna poziva Jugoslovanske akademije. Ta prezasluzna akademija sklenila je dosedanje vrsto svojih izdanih pomnožiti za 2 nova jako važna oddelka: ona hoče priobčevati „Folkloristički zb. r. i. k.“ in pa „z. o. n. i. k.“ prve niti spomenika književnosti hrvatske in v. n. o. m. o. e. j. e. k. Prvi zbornik bode obsežal zaglavja: I. Narodni život u tješnjem smislu. II. Narodni običaji i vjerovanja. III. Dijalektologija. Drugi zbornik pa hoče razpravljati novejšo literarno zgodovino od konca XV. veka do l. 1860. ter uvrstiti tudi taka dela hrv. pisateljev, ki so pisana na latinskem ali hrv. jeziku. Prva knjiga tega zbornika izide čez 1 leto, za prvi zbornik pa se pozivlje narod na marljivo delo zbiranja različnih snovij. Jugoslovanska akademija povdarja, da tudi med Hrvati propadajo „pravi narodni život, narodni običaji i vjerovanja“.

Mi bi želeli, da bi Jugosl. akademija vsaj za folkloristički del vključila tudi Slovence, ne le Srbe in Hrvate, kajti Slovenci nimajo gmočnih sredstev in učenega zavoda, s pomočjo katerega bi mogli priobčevati skromne svoje ostanke iz prošlosti, spadajoče pod ta del. Slovenci imajo nekaj mladih nadarjenih in marljivih močij, ki uže same od sebe zbirajo material, a bi ga še rajši, ko bi videli, da želi Jugosl. akademija sprejemati tudi njih zbirke.

Proganjanje Romunov na Ogerskem. Ni davno, bilo je pred sodiščem obsojenih zopet 16 Romunov. Povod obtožbi in obsodbi bilo je dejstvo, da so lani povodom obsodbe romunskih kolovodij mnogi pošiljali pozdrave obsojenim. Te pozdrave smatralo je državno odvetništvo kot kaznjive, ker so „pozdravljali buntovnike in s tem odobravalili zločin“. Toda s tem se ni bila izrečena končna razsodba, ker je bil proti obsodbi vložen utok, ter se tedaj ni še vedelo, da-li vrhovno sodišče spozna dotične kolovodje krivimi in njihovo delovanje nezako-

nitim. No, kljubu temu obsodilo je porotno sodišče v Kološu 16 Romunov zaradi te „krivice“. Urednik „Tribune“, Baltes, je obsojen zato, ker je ta pozdrav tiskal v listu, na dvomesečni zapor in 300 gld. globe, katera se odbije od kavcije lista; obtoženi Nikora je obsojen na 100 gld. globe, 8 obtožencev vsak na 50 gld. in 6 obtožencev vsak na 25 gld. globe. Zajedno morajo obsojeni povrniti sodne stroške.

Bolgarsko. Stefan Stambulov je v velikih stiskah. Razvidel je najbrže, da bode obsojen radi svojega trinoštva in lopovstva, zato je hotel uteči v inozemstvo — v kopeli, a razsledovalna komisija in po njej vlada mu je zabranila. Tako se nadejajo, da ne uide zasluženi kazni za prolito kri in ugrabljeno imetje bolgarskih domoljubov. Vsakdo to željno pričakuje. — Obletnico, odkar je padel Stambulov, so slovesno obhajali dijaki v Sredu. Priredili so spreved po mestu z zastavami in godbo ter praznovali ves dan veselo obletnico. Pri sprevedu je končal neki govornik svoj nagovor s klicem: „Smrt trinogom!“ — ũ.

Romunska kulturna liga je imela 3. t. m. kongres, katerega se je udeležilo tudi več Romunov z Ogerskega. V osrednji odbor so izvoljeni odločni nasprotniki sedanje notranje in zunanje politike romunske.

Rusija. Slavj. blagotv. Obščestvo je dne 24. maja posebno slovesno slavilo sv. Cirila in Metodija. Predsednik grof N. P. Ignatjev je brzojavno pozdravil Odeško slav. blag. Obščestvo, ki je istočasno praznovalo sv. Cirila in Metodija ter zajedno 25-letnico svojega delovanja. Protjerej otec Smirnov je govoril o kosmopolizmu, zavračal njegove krive nazore ter, opiraje se na evangelje, dokazoval, da prava ljubezen bližnjega pričinja pri rodbini, pri prijateljih, sodelavcih in svojem narodu in potem slovanskih narodih v obče. Takó sta učila tudi Homjakov in Aksakov. Profesor Paljmov pa je razpravljaj dolžnosti Slav. Obščestva, slavjanofiljstva in Slavjanstva. Profesor Kulakovskij pa je govoril o Šafařiku. V svojem govoru je omenil dolžnosti Rusov nasproti Slovanom. V prvi vrsti naj Rusi točno proučavajo slovanstvo, sosebno novine naj zajemajo vesti o Slovanih iz slovanskih virov. Spoznavajo naj se Slovani ne le znanstveno, temveč to spoznavanje naj se razširja med vsemi sloji ruskega naroda. Proučava naj se ne le prošlost, ampak tudi sedanjost Slovanov. To je potrebno in koristno za vse Slovane in posebno za slovansko Rusijo. Prilično več o tem. Tudi v Kijevu je Slav. blag. Obščestvo povdarjalo zasluge Šafařikove, in sicer po prof. T. D. Florinskem.

O slovanski ideji v Rusiji pišejo ruski listi zadnji čas več nego navadno. O njej pravi „Новое Время“, da si je dobila trdno podstavo v krščanski ljubavi, bratstvu sorodnih plemen in skupni kulturi. Ideje pa, ki imajo trdno podstavo, živé, se krepé in razvijajo vedno bolj, dočim napačne struje, ki naglo vzkipe, tudi izginejo kakor dim. Zato slovanske ideje ne uničijo, naj se zaganjajo ob to skalo še tako besni valovi. — Nasprotno pa piše o slov. ideji grof Meščerskij v „Grazhdaninu“, češ, vse te slovanske manifestacije so zgolj — humberg. Slovanstvo ni nič drugega, nego žalostna zgodovinska slika popolne razkosanosti in sovraštva brata proti bratu. Niso li tudi Poljaki, Bolgari itd. Slovani? In vendar, kako se vedejo proti Rusiji? Kaj ima Rusija od tega, da je osvobodila balkanske Slovane? Rešitev teh Slovanov vidi Meščerskij le v tem, da bi se iz njih zemelj napravile Rusiji podrejene gubernije. Geslo Rusije bodi torej: „Z nami Bog,

Slovani, zato pokorite se nam, ker z nami je Bog!“ — „Новое Время“ gr. Meščerskega odločno zavrača.

Z M E S.

Židi in Nemci na Češkem. Verskih šol imajo Židi 85, katere so vse z nemškim učnim jezikom, dasi je v njih po uradnem štetju 1431 čeških in 1409 nemških otrok. V nekaterih takih šolah so skoro sami Čehi, n. pr. v Časlavi 30 Č., 2 N., Jičnu 40 Č., 3 N., Černovic 28 Č., 3 N., Horaždovici 84 Č., 1 N. Pri ljudskem štetju ni bilo l. 1890. v nekaterih krajih nobenega Nemca, a sedaj se prištevajo samo za šolo godnih otrok 146 k Nemcem, seveda židovskim. Velika podpora Nemcev na Češkem je torej židovski zarod, zato se pač ni možno dovolj načuditi, da je n. pr. v nekaterih omenjenih šolah polovica in še več kristjanskih otrok. — ű.

Židi in cerkevno imetje v Galiciji. Latinske redovnice sv. Terezije v Levovu so dale štiri vasi, katere so njihova lastnina, v najem dvema Židoma Šmulju in Joslju Vitlinu do konca leta 1906. Dunajske antisemitske novine, pravi „Галичанинъ“, se hudejo nad tem škandalom, ki z upravičenjem odsvetujejo kristijanom, da naj ne dajajo svojih posestev v cerkvene namene. A mi smo prepričani, da bi bile Dunajske antisemitske novine še bolj razsrjene, ako bi vedele, da prepuščanje cerkvenih posestev židovskim spekulantom v najem, je pri nas (v Galiciji) čisto navaden pojav.

Blagostanje ruskega kmeta izdatno napreduje, kakor piše Suvorin v „Novem Vremeni“. V vseh krogih inteligencije, pravi, nahajaš sedaj kmetske sinove. V kmetskih kočah se uže večkrat nahaja na počitnicah dijak, tehnolog, učenc gospodarstvenega ali železniškega učilišča, bogoslovci, zdravniki, umetniki itd. — V hranilnicah je bilo 1881. leta 9.995.000 rub, a 1. oktobra 1894 leta 329.432.000 rubljev. In od teh je bila skoro tretjina kmetskih, kajti po podatkih je bilo n. pr. med 276 mil. 81.969.000 kmetskega denarja. Kmeti se javljajo tu ne samo kot poljedelci, temveč tudi kot hlapeci in dekle, mojstri, rokodelci, trgovci.

Človekoljubicoje Obščestvo je rusko društvo, kateremu je namen, da podpira uboge, onemogle in sirote. Po računu ima 193 raznih zavodov, kakor prenočišče, pribežišče, bolnice. Razni dobrotniki so mu darovali doslej nad 14 milijonov rubljev, in tudi to jasno dokazuje velikansko požrtvovalnost ruskega naroda v dobrotelne namene. Društveni stroški so pa tudi veliki, kajti n. p. leta 1890. je izdalo 1.012.683 rub., leta 1891. pa 1.015.153 rub. 96 kop. Jednak primer človekoljubja se jedva nahaja v kateri drugi državi.

Evropsko vojno brodogojstvo. Iz poslednjega obračuna evropskih vojnih mornaric razvidno je, da 6 glavnih evropskih držav potrosi za vzdrževanje svojih vojnih mornaric okoli 1.050.000.000 frankov na leto, in sicer: Angleška okoli 330 milijonov, Francija 267 mil., Rusija, Nemčija in Italija, vsaka nekaj nad 100 mil., Avstrija nekaj izpod 100 mil. frankov. Moštvo vseh mornaric je okoli 220.000, in sicer ima: Angleška okoli 71.000 mornarjev, Francoska okoli 60.000, Rusija 27.000, Italija 24.000, Nemčija 15.000 in Avstrija okoli 13.000. — Brodogojstvo posamičnih držav sestoji: angleško iz 52 oklopnice, 125 križark in 187 torpedovk; francosko ima 33 oklopnice, 63 križark in 198 torpedovk; italijansko 22 oklopnice, 21 križark in 161 torpedovk; rusko 15 oklopnice, 31 križark in 168 torpedovk; nemško 15 oklopnice, 26 križark in 137 torpedovk ter avstrijsko 11 oklopnice, 16 križark in 66 torpedovk. — Velikih topov ima angleško brodogojstvo 598, francosko 424, italijansko 258, rusko 176, nemško 173 in avstrijsko 99.

KNJIŽEVNOST.

„Naša doba“, seš. 8.: Pavel Josef Šafařík, jeho život a práce. Napsal Jarosl. Vlček. — Karel Sabina. Volné črty z literární-politické pathologie. Napsal J. Arbes. — A. S. Gribojedov. Literární studie. Napsal J. Polívka. — Obnovení privileje rak.-uherské banky. Napsal Jan

Koloušek. — Lidstvo v době předhistorické. — Rozhledy politické, po veřej. hospodářství, živnostenské a obchodní, socialní, časopisecké. Uvahy a kritiky.

Osvěta, č. 6. ima med drugim: Pavel J. Šafařík mezi Jihoslovani. Piše dr. K. Jireček: III. Nový Sad. Gymnasium a společnost. — Bülow a Rubinstein. Napsal K. Knittl. — Rozhledy v umění výtvarném. Od Renaty Tyršové. — Nové písemnictví. — Výpravna prosa. Posuzuje L. Čech. — Rozhledy v dějinách současných. Od V. Svobody. Itd.

Die rumänische Frage in Siebenbürgen und Ungarn. To je obsežno delo E. Brota, predsednikovega namestnika romunske narodne stranke na Ogerskem. Na 432 straneh združuje zgodovino in sedanje položanje romunskega vprašanja na Ogerskem. „Naša Doba“ želi, da bi kaj podobnega sestavili in priobčili tudi Slovaki.

Памятники древнего русского зодчества. (Monuments de l'ancienne architecture russe). Tak je naslov knjigi, katere l. zv. je ravno izdala Императорская академия художеств, in katero je za tisk priredil arhitekt V. V. Suslov. Iz teh staroruskih spomenikov prekrasnega stavbarstva, katerih je v obilici nabranih po raznih gubernijah, razvidijo zapadniki, da ima ruski narod svoj poseben slog tudi za zidanja; latinizatorji slovenske krvi, ki so javno tajili tak slog, naj si ogledajo v tej knjigi in nadalje priobčene spomenike, ki potrjujejo najočitnejše to, kar je slavni pokojni francoski arhitekt Viollet priobčil v posebni veliki knjigi.

Listnica uredništva. Z Dunaja smo dobili od predsedništva društva „Tomislav“ 2 lista, v katerih se izraža želja, da naj se popravi poročilo o tem društvu v smislu, da ni samo hrvatsko, temveč se zove: „Hrvatsko-slovensko veterinarsko društvo „Tomislav“ u Beču“, potem pa, da ni še znan čisti dohodek koncerta, ki ga je bilo priredilo društvo, in pri katerem ni bilo prisotnega niti jednega Slovenca. Mi s svoje strani zagotavljamo, da naš č. g. dopisnik ni nalašč izpustil popolnega naslova društva, temveč je radi okrajšanja izpustil jeden pridevek; takisto je sporočil o dohodku najbrže, kakor je slišal mnenje o tem. Namena slabega pa ni imel; tega niti sposoben ni.

Izvrstus c. kr. izkj. priv.

Škropilnice proti peronospori inženirja Živica,

katero se se splošno uvede vsled njih preprostosti, trpežnosti, lahke uporabe za vsako rjo trt itd. prodajajo, dasi so mnogo zboljšane, vendar po dosedanjih nizkih cenah.

Živic i družb. v Trstu

Cenike odpošiljajo na zahtevanje franko.

Na vse c. kr. poštne urade pošiljajo popolne škropilnice franko, proti povzetju 10 gld.

Izdelujejo tud stroje za pranje z žveplom, neprestano delujoče stiskalnice itd.

„SLOVANSKI SVET“ izhaja vsako soboto na 8 straneh, slučajno s prilogami. Stoji za vse leto gld. 5, pol leta gld. 2.50, četrt leta gld. 1.25. — Za učitelje, učiteljice in dijake za vse leto 4, za pol leta 2 in za četrt leta 1 gld. — Posamične številke pri upravnistvu po 8 kr. — Zunanji Avstro-Ogerske na leto 6 gld. 50 kr. — Inserate sprejema upravništvo. — Naročnina, reklamacije in vsakršna pisma naj se pošiljajo F. Podgorniku v Trstu (ulica Molin grande, št. 2).

Muzin poljub.

Bilo je v onem času, ko se je jel hrvatsko-slovenski narod probujati. Ako je kak starček, ki se spominja one dobe, in če vam hvali lepe zlate one čase, ne glejte ga neverno, kakor smo navajeni gledati stare ljudi, ki v vsem hvalijo le svoje zlate stare čase. Družno življenje zavedajočih se mož bilo je v resnici zanimivo, lepo, oduševljeno, idejalno, in nam mora biti le žal, da nismo živeli v oni dobi, in to tem bolj, čim bolj je sedanja doba prozajčna in materijalna. Po raznih primorskih večih in manjših mestih probujali so se ljudje in zavedali svoje narodnosti, prav tako kakor malo poprej na Hrvatskem. V vsakem kraju imeli so svoje vodje, manj ali bolj sposobne, a vse jednako navdušene, in pri teli so se shajali veljaki ter se razgovarjali o najvažnejših stvareh in dogodkih ter se pripravljali na boj, ki se je uže od začetka napovedal našemu narodu.

Mnogo vedó pripovedovati o duhovitem impozantnem Gaju in njegovih vrstnikih, a o možu, ki je živel sicer za temi zaslužnimi možmi, ki ima največje zasluge ob mejah hrvatsko-slovenskih, zinil ni še nihče, in tudi sedaj bi ga morda ne omenili, ko bi ne bilo v njegovem delovanju epizode, vredne onih idejalnih časov, epizode, ki se v naši dobi dozdeva neverojetna, in nam kaže, kako čisto in vzvišeno morali so takrat misliti naši očetje.

Mesec maj prišel je v dežel v vsej svojej krasoti, milobi, z vsemi svojimi sladkimi pevci in bujnimi, pisanimi cvetovi, da je narava z vso svojo mikavnostjo in svojim probujenjem oduševljala še bolj itak oduševljene, idejalne naše dede.

V ličnem predmestju malega mesta stalo je gosposko staro poslopje z zelenim, krasnim vrtom. Bil je to dom jednega izmed najbolj vznesenih probujenih Slovanov. Živel je tu sam z lepo svojo ženo, in dom ta, ki je bil po dnevi tako vabljivo tih in samotni, oživljal se je na večer, in sobe, po katerih se je po dnevi glasil le nežni glasek mlade žene, odmevale so zvečer gromkih govorov, odobravanj, priseg.

Velika, draga svetilka sredi sobe razsvetljevala je tudi onega večera žarke, žive, skoro srečne obraze navadnih zborovalcev. Pogovarjali so se med sabo samo o tem, kar je bilo vsem na srcu, pričakuje še jednega, to je onega najboljšega govornika, najbolj oduševljenega narodnjaka, najneustrašnejšega boritelja ter, kakor so priznali vsi, tudi najbolj inteligentnega izmed njih vseh in vir vsega gibanja.

Dolge težke zavese na visokih odprtih oknih niso mogle zabranjevati vhoda omamljivemu, skoro premočnemu vonju baš pred okni, razcvetelih akacij in drugim božajočim vonjavam s cvetočega vrta.

Možje, zbrani krog dolge mize, v preprosti veliki dvorani, bili so vsi še mladi razven jednega, ki je bil med njimi kakor očak, ki bi jim prinašal blagoslova. Z dolgo belo brado, s srebrnimi, do vrata sezajočimi lasmi, z lahko upogneno rastjo, sedel je med njimi na gornjem koncu mize ter k temu, kar se je govorilo, prikimoval ali odkimoval s svojo lepo čestito glavo; iz njegovih malih živih očij odsevalo je tako življenje, kakoršno mu je odrekala neizprosna usoda in naravni zakon. Kraj njega sedel je hišni gospodar, mož malo preko tridesetih let, poleg njega pa dva mladeniča krog dvajsetih let, ki sta le molčala in poslušala, kar sta govorila dva zrela moža njima nasproti.

Hišni zvonček je pozvonil, in zbrani možje dejali so v jeden glas: „Evo ga, on je!“ Za nekaj trenutkov pri-

kaže se v odprtih vratih visok in slok mož med tridesetimi in štiridesetimi leti, temne polti, temnih las in temne brade. Klobuk in palico nosil je v levi roki, a visoko in razorano čelo svetilo se mu je od potu, in zares bil je videti povsem truden. Ob njegovi desni slonela je hišna gospá, lepa, visoka žena, jako inteligentnega obraza, z življenja polnimi, velikimi, svetlimi očmi. Na njenem obrazu bil je oni izraz oduševljenja, ki je žarel iz obrazov vseh prisotnih tam v dvorani. Dá, nove, plemenite ideje zanimalo so tudi njo, pretresle in vzbudile jo, in kako tudi ne? Imela je razuma, srca in čuta, in le kakova lepa, belo-rdeča „punica“ mogla bi ostati v takem krogu neobčutna in nedelavna. Pri vseh takih zborih v svoji hiši bila je prisotna z največjo pazljivostjo, kjer se je napajala z novimi idejami ter se čudila, kako vendar sladko doné oni govori v domačem jeziku.

„O, profesor, profesor, kaj nam neki prinašaš, kaj nam neki prinašate?“ popraševalo je vse omizje.

Ako Bog dá, dobro, to je, ako se mi ne udamo, ter ako bode narod nadaljeval pričeto pot, dasi se današnjih novostij ne moremo veseliti.

Takó govore, sedel je na spodnji konec mize, v tem ko je gospa šla svojemu možu nasproti na levo stran starčevu.

Ko so se pozdravili in zopet sedli, pričel je novo došli pripovedovati razna vspešna in nevspešna pota onega dne. Peljal se je istega dne v jutro v okolico na razne strani radi bližnjih volitev, sešel se z raznimi veljaki, posovetoval in zboroval z vodjami, pritoževal se in popraševal pri raznih uradih, a prišedši domov, našel je prijateljevo brzojavko iz prestolnega mesta, javljajočo mu, da se odbija prošnja za narodno šolo. In kakor bi ta vdarec še ne bil dovolj, kakor da bi ta novica ne potresla še dovolj njegovih živcev, in napolnila še srdom njegovo plemenito srce, čakal ga je tam na mizi še odlok od c. k. ministerstva, s katerim ga odstavljajo od službe zaradi „njegovega delovanja in hujskanja ljudij“.

Pripovedoval je vse to mirno, in le posamične besede je povdarjal na pojedinih mestih z lahkim, ironičnim naglasom in nasmehom, a njegove oči bile so ravnodušno vprte na veliko sliko na steni.

Novosti vplivale so jako nemilo na vse zbrane može, in le vest, da je skoro gotova izvolitev narodnega poslanca v državno zbornico, ker se narod zaveda, potolažila jih je nekoliko.

Pritoževali so se potem, kako se jim hrvatsko in slovensko pisani akti mečejo v kot, da se jim odreka vsaka zahteva, odbija vsaka prošnja, in da so se nasprotniki postavili narodnemu delovanju in probujenju z vsemi sredstvi nasproti. Sklepali so potem, kako in kaj bode treba delati, razdelili so si med sabo razne naloge ter obečali storiti vse, da se jim uresničuje njih lepe ideje. On obeta še spisati pozivov in knjižic za ljudstvo, ki naj bi se tiskale na stroške imovitiših rodoljubov. Pesimizem, ki se je polastil vseh ob neprijetnih novicah profesorjevih izginil je kakor megla pred solncem, pri drznih načrtih za bodočnost in pred sliko, ki so si jo napravili oni oduševljeni ljudje o isti bodočnosti našega naroda. Čutil je v sebi vsakdo, da bode deloval z vsemi silami, čutil, da bode lahko delal za deset in še več mož; na sovraštvo zakletih sovragov in na razne druge težkoče, katere se bodo stavile narodu v moralnem in gmotnem pogledu, mislil ni nihče, kajti vsak je bil za se prepričan, da bode „tako“.

Ko so uže vstali, da bi se razšli, povzel je [profe-

sor z nova besedo ter jel govoriti tako krasno, slikal je vse boje, katere jim bode treba prestati, tako živo, ne zatajivši, da bode treba žrtev, kajti brez žrtev ni postal velik še noben narod; predočeval jim je s proroškim duhom vse krutosti in vsa sredstva raznih nasprotnikov, za tem pa narisal slavno zmago našega naroda ter z divnimi, uprav pesniškimi besedami naslikal srečno, rožnato bodočnost narodovo: — in besede njegove, njegove primere, v elegantnem, dasi preprostem slogu očaravale so vse prisotne. Lepa slika lepe, vesele bodočnosti razgrnila se je pri njegovih besedah pred njih očmi, da bi je s čopičem ni mogel boljše. Oni obrazi, ki so bili prej srditi, potem otožni in malo ne obupni, izpreminjali so se polagamo, izginil je srd, izginila otožnost, in zginil obup, a na mesto tega legel je na nje mir, oduševljenje, veselje, sreča. S svojo gladko zgovornostjo, s svojim divnim slogom priklenil je govornik na se vse poslušalce, da se ni ganil nihče, da so vsi komaj dihal, in da je vse objela neka prijetna, omamljiva sladka slast pri onih prorokovanih in obetih, obetanih in prorokovanih z najlepšimi besedami; saj to ni bil uže z davna ne več politiški govor, ampak povest, lepa povest naroda, ki je prišel do svoje sreče po mnogem trudu, naporih in bojih.

„Mi vsi — od danes z vami tudi jaz — smo svobodni, da lahko darujemo vse svoje moči premili domovini, in da dosežemo to, o čemur sem vam govoril sedaj, ne odstopimo ni za las od svojih zahtev in ne le, da ne odstopimo, še spremenimo jih, ne v klečeplazečo prošnjo — prepohlevnega prosjaka odbijejo kaj lahko — in tudi ko bi mi vsi, kar nas je probujenih, imeli biti žrtva rodoljubja, bodimo radi; ako ne mi, gledali bodo boljšo usodo narodovo vsaj naši potomci!“

Umolknil je, in njegove oči, ki so bile do sedaj vprte tje v daljavo ter narekovale ustom, kar so videle z duševno silo, pogledale so sedaj okolo stoječe, ki so še stali nepremično, a potem stopili urno drug za drugim, kakor vzbujeni iz lepih sanj h govorniku ter mu stiskali roko. Ko so uže to opravili vsi, stopila je k njemu še domača gospa, rdeča in z neobičajno leskečimi očmi, podala mu desno roko, ozrla se v njegov obraz, vzdignila se na prstih in v istem trenutku dela mu levo roko krog vratu ter poljubila ga v sredo ustnic. V prvem hipu se on ni zavedel, a takoj za tem zasvetile so se mu oči tako čudno, nežno in sladko, in ko se je ona hotela oddaljiti, prejel jo je on ter vrnil jej vroč, oduševljen, neobičajen poljub.

V tak večer po takem govoru ni se zdelo nikomur čudno, da je *ona* žena izkazala svoje občudovanje *onemu* možu na *tak* način.

„Divna Muza potrdila je moje besede, in naj ne bodem vreden tega Muzinega dotika, ako ne bodem delal le zato, da pridobim narodu njegove pravice, in ako v to ne žrtvujem svoje zadnje sile!“

Osivel je v gmotnih stiskah živeči profesor, osivel v narodnem boju in veselil se, da je narod njegov vspeval ter postal strah svojim vragom: v dolgem času pozabil je trude in napore, a *onega* poljuba pozabil ni — nikdar.

Ozrite se po vsej Primorski od jadrne Soče do najskrajnejše istrske vasi in povejte, je-li delal in je-li bilo uspešno njegovo delovanje! — *Márica.*

T o ž b a.

Naša je Anica
Ptčico ujela!
Hitro je revico
V kletkico dela.

Poje jej ptčica
Tožno-veselo,
Zoblje iz rok jej
Drobno si jelo.

Višel sem Anico
Belo-rudečo,
Pozabil sem pamet vso
Za devo cvetočo.

Biti hotel bi
Ptčica v kletki,
Da bi zapel jej:
„Goreče te ljubim!“

Pa Anica naša
Na me ne misli,
Le bogataša
Ima si v čisli.

Kaj bi ogrelo
Njeno srce,
Da bi gorelo
Tudi za me?

Nič ne ogreje
Nje mi sreča!
Nič ne pove jej,
Da za njo gorim!

Góri ljubezni
Sladki ogenj!
O sladki ljubezni
Nič ne pove jej! —

— st —

Slovenska žena.

Ženo zasmehovati in jo žaliti, zato ker ni učena, ni samo zlobno, marveč je tudi žalostno. Kje pa vdobite učenjaka, da ne bi imel mater, sestre in morda žene ali hčera? In te posmehovati, samo zato, ker niso imele prilike izkazati se — ali ni to žalostno za devetnajsti vek? In vendar imamo Slovenci take može, katere ne oblije srama rudečica, ko blatijo in grdiijo ženo, dasi ni zakrivila nič drugega, nego to, da je žena! Očitajo jej slabosti, a nikdar se niso še potrudili, pozvedovati, od kod izvirajo iste. Vzemite si za vzgled izobraženega in preprostega moža: videli bode, kakošna razlika je v mišljenju obojih. Kar je izobraženemu zoperno, to ugaja preprostemu. Ravno tako je pri ženskem spolu. Temeljito izobražena, blaga žena, mrzela bode vse zvižaje in zlobo. Ona bode naravna in dostojna v vedenju, ljubila bode kreposti ter se trudila postati od dne do dne popolnejša

in krepostnejša. Tuje jej bodo vse one slabosti, katere tako radi očitajo ženi. In ako je s krepostjo združena še ljubav do domovine, evo vam popolno ženo!

Krepostna, zavedna Slovenka, hrepenela bode, da ne bode nikoli in nikjer delala sramote svojemu slovenskemu imenu. Svoje domovini bode zvesta in udana hči, bode jo ljubila iz cele duše ter si prizadevala koristiti jej po svoje moči. Taka žena ne bode imela časa, lepoticiti se ter svoje vrstnice opravljati: marveč trudila se bode, poučiti jih ter privedi na pravo pot.

Zavedna in krepostna Slovenka ne bode tratila inetja, marveč bode varčno ž njim postopala, dobro vedoč, da domovina potrebuje njene podpore, ter ne sme biti razkošna, ako jej hoče pomagati. Krepostna, zavedna Slovenka ljubila bode svojega soproga ter, ako bode videla istega na krivej poti, bode previdno in potrpežljivo ravnala, da istega privede na pravo pot.

Koliko bode pa koristila domovini, ako vzgoji krepke,

značajne, zavedne sinove in hčere! In ako jej ostane še pri vseh opraviilih kaj časa, pozabi ga s čitanjem koristnih knjig ter si bode vežbala in bistrila duh pa blažila srce.

Nikar misliti, da, ako je žena zavedna, bode zane-marjala svoja družinska opravila; marveč jih bode z večim veseljem opravljala, dobro vedoča, da je le od nje zavisna sreča njenih otrok. In ako bodo srečni, mogli bodo koristiti domovini, drugače pa ne.

Naši slovenski možje želijo, da bi bila žena zavedna, a nihče se ne potru-di, da bi jo vzbudil iz dremote. In ako se kaka tu pa tam vzbudi sama ter se zaveda važne svoje naloge, zasle-diš celó takih mož, ki se še rogajo do-tični ženi, dasi jej ne morejo očitati drugega, nego to, da je „zavedna“. Žalostno je, da je tako med Slovenci, a vendar je! Hočejo, da bodi krepstna, a nočejo ti pri-skrbeti nobene vzgoje! Koliko tisoč let mož napreduje v omiki? Koliko sredstev ima na razpolago, da se izobrazí in popolni, in vendar še marsikaj pogreša. Koliko se je storilo pa za ženo? Malo, jako malo! Drugi narodi so skrbeli nekaj, a Slovenci nič. Hči se je učila od matere ter je zopet tako nadaljevala. Ako je imela modro in razumno mater, bilo je dobro. Kaj pa potem, ako hči ni bila tako srečna?

Oni možje, ki so porabili toliko zlate-ga časa, pa-pirja in črnila potratili z raziskovanjem ženskih slabostij, koliko bolje bi bili porabili oni čas s tem, da bi bili ustanovili list za žensko izobrazbo. Gojili naj bi bili vzgojeslovje, posebno žensko, razpravljali v gospodinjstvu, in drugih v žensko stroko spadajočih rečeh. Ne samo ženi bi bili s tem koristili, temveč tudi domovini. Brezvspesen je ves možki napor, dokler ga ne bode podpirala kre-postna, zavedna, modra žena. Zaman je pisati: napre-dujemo — napredujemo, ali s kakimi žrtvami? In vseh teh žrtev ne bi bilo treba, ako bi imel vsak slovenski mož ob svojej strani ženo, katera ljubi svoj materin jezik, ženo, katera zna misliti, katero dičijo prave ženske kreposti. Le tedaj bodemo v resnici napredovali, kedar se bode mogel mož ponašati s tako ženo. Nikakor ne zahtevam one pretirane izobrazbe, katera, mesto da po-vzdiguje ženo, jej zamori vsa blaga čustva.

Kaj pomaga ženi, ako zna nekoliko francoski, ko pa ne zna niti slovenskega, svojega materinskega jezika? Kaj nam koristi taka žena, katerej je bolj znana tuja dežela, nego naša lepa slovenska dežela, nego naša lepa slovenska domovina? Kaj smemo pričakovati od take žene, ki zna na pamet navajati Schillerja, Götheja, Dan-teja in druge, ko ne pozna niti naših, še živčih pisate-ljev in pesnikov! Kaj smemo pričakovati od take Slovenke, katerej je slovenski jezik „pregmajn“, da bi ga govorila v odličnem društvu! In možje še podpirajo tako zaslep-ljeno revico ter se trudijo ustreči jej v blaženej tujščini! Kaj nam koristi, ako se tako Slovenka navadi površno igrati na glasovirju tuje skladbe, ko ne zna niti najpre-prostejše narodne pesmi! Možje, možje, mnogo ste za-grešili, ker ste vse to dopuščali!

Slovenka mora se izobraziti, ali ne tako. Ona po-trebuje drugačne izobrazbe. Izobraziti se mora na narodni podstavi. Njena izobrazba mora biti duševna. Duh bodi gospodar naših čustev; drugače je le mehanična izobrazba. Stroj se tudi vrti, kakor želi strojevodja, in vendar pri tem ne čuti ničesar.

Kakó radi ženi očitajo površnost, in vendar jej ono površnost vsiljujejo sami. Ne dajo jej časa, da bi se vglobila, marveč jo tirajo od predmeta do predmeta. In od take žene zahtevajo razsodnosti, temeljitega mišljenja!

Je-li to možno? Učite jo manj predmetov, a iste teme-ljito! Vcepíte jej v srce ljubezen do domovine, ljubezen do lepega našega jezika, da se ga ne bode sramovala nikdar in nikjer! Učíte jo vzgojeslovja, gospodinjstva, in videli bodete, kak sad vam obrodi vaš trud! Rodbina ali dru-žina je podstava vsemu! Zena je pa temelj rodbine, če je ta temelj slab, razrušiti se mora rodbina.

Nikar se bati izobražene, zavedne Slovenke, temveč bojte se nezavedne in neizobražene žene, ker ona poruši vse, kar mož pridobi s tolikim trudom.

Žena naj napreduje, nikar je ovirati, temveč jej so-vetovati ter jo podpirati, da ne zajde na kríva pota. Žal, da naši rojaki ne morejo otresti se onih srednje-veških predsodkov gledé žene; žal, da ti rojaki ne prevda-rijo, da tok časa se ne dá ustaviti s praznimi in pu-stimi frazami. Misliti je treba, da žena je prva in od Boga postavljena vzgojiteljica naše mladeži, naše bodoč-nosti. Kakoršne žene, takoršna bodočnost!

Zmagoslava.

Slovenskim materam.

Na željo gosp. urednika napisati hočem za prilogo „Sl. Sveta“ le na kratko par opominov gledé na vzgojo otrok ter omeniti le nekatere točke, proti katerim se najbolj greši in najbolj pogostoma. Pametna vzgoja otrok uže v nežni mladosti je največjega pomena za poznejše življenje, kajti pogostoma vcepi se vsled nemarnosti otroku kal bolezní, ki trpinči poznejše življenje ali celo povzroči prezgodnjo smrt; zatorej je treba v to največje pozornosti.

Sam sem večkrat slišal in videl, kako je mati gle-dala z neakim ponosom, da dojenček pije tudi pivo ali celó žganje, — da oče pohvali svojega dečaka, češ mali paglavec je še, pa ga uže precej prenese. — Žgane in opojne pijače v obče so, zavžite v preveliki meri, zelo škodljive odraslim ter jim povpspešujejo ali povzročajo mnoge bolezni, a nedoraslim otrokom so one pravi strup. Nikar mi ne recite, saj otrok pije le malo, — pomisliti morate, da to, kar se vam zdi malo, je za otroka raz-meroma zelo veliko, — pomisliti morate, da otroku uže premajhna mera škoduje jako mnogo. Pa saj pije, ker je slaboten, da si pridobi moči, — ugovarjal mi bo drugi. Ne, s tem postane le slabotnejši, le bolehnjejši, ker opoj-nine slabé tudi močno konstitucijo, nežno in slabotno otroško naravo pa naravnost spodkopujejo in pokončujejo. Star pregovor pravi: „za otroke je mleko, za starce je vino“, in po tem se ravnajte. Otrok pije naj samo vodo (izvzemši slučaje, v katerih se zdravniku vidi potrebno, iz važnih vzrokov drugače odrediti) in potem vspeval bo na duhu in na telesu. Kajti opojnine škodujejo otroku na razvitku duševnega in telesnega zdravja. Ako pa uže otroci v obče, tem manj naj celó dojenčki okušajo te strupe!

Druga, zlasti v premožnejših rodbinah zelo razšir-jena napaka je sladkosnednost pri otrocih. Sladkarije so otrokom sicer v obče priljubljene ter, ako se jim sem ter-tje v priboljšek ali darilo dá nekoliko teh dobrih stvari, bodi uže v Božjem imenu, — da pa se jim pripušča sladkor in sladkarije jesti kakor kruh, je zelo velika ne-spametnost. S tem pokvariyo si želodec, da ne more pre-našati drugih tečnih jedil, tako oslabé si život in rast ter hirajo. A razun tega privadijo se tudi zapravljiivosti, ker vsak krajcar, ki ga dobé ali priprosijo, potrosijo v nakup slad-cic. Otroke je torej treba uže zgodaj in vstrajno od-

vračati od sladkosnednosti, privajati jih na tečno hrano ter tako zabraniti, da ne postanejo izbirčni. Za poboljšek dá se jim lahko sadja ali kake navadne močnate jedi, — samo da bi v sladkornicah videli svoj idejal, to se naj in se lahko zabrani.

Tretja napaka je v obleki. Marsikaka mati zavija svoje otroke, kakor bi bila v Sibiriji, ogiblje se vsakega vetrca, in s tem povzroči ravno, da so zelo občutljivi proti najmanjši neizgodi, da lahko in hitro oboli. Drugo zopet zakrivi boleznijo s tem, da jih ne varuje zadostno. V mladosti je treba utrditi in ukrepi telo, a to ne sme se pretiravati, temu privaditi se mora otrok na primeren način. Zato je opravičena skrb, a le v pametni meri. Pretirana previdnost pa doseže baš obratno, ona napravi iz otrok mehkužce, ki to ostanejo vse življenje. In zato obrača naj se uže zarano vsa skrb in pozornost na utrditev in ukrepitev zdravja, na to, da se otroci ne pomehkužijo, temveč ojačijo.

F. G.

Pisnè otroka (pesmi sužnja).

(Scatopluk Čech).

I.

Sužnji:

V palmovem počiva gaju brez skrbi pri svitu lune
Zmučeno telo nam danes — stražnik spi po jedi naš —
K nam prisedi, dragi pevec, sladko zvoke vberi strune,
Poj, o poj nam zlate misli, ki v čelu jih sanjaš!

Mlada sužnjica:

Poj o cvetju in o zvezdah!

Mlad suženj:

Hvalo poj očem deklét!

Drug:

Pesem poj, ki burke brije!

Starec:

Poj o slavi davnih let!

Pevce:

Druge meni danes pesmi žijejo na dnu srcá,
Kakor burje jek in gromi, stresajoči svod nebá;
Daleč je ponos junakov, kras deklic in cvetja lik,
V njih se sliši zob skripanje, stok in vzdih in zvok verig.

Sužnji:

Zvok verig — vsakdanja godba, vendar poj, igray na ti;
Tiho le, da se gospoda, stražnik z bičem ne zbudi! —

Fr. V—c.

L i s t i č.

Pišem naj, pišem, kličejo mi moje tovarišice. Ali kaj naj pišem? No, za začetek besedico o domovinski ljubavi, kojo bi morale gojiti vse rojene Slovenke.

Drage mi! Kdo ne bi ljubil svoje domovine! Poglej na okrog, vse, kar vidiš okoli, vse, kar se ti razprostira pred očmi, vse to je slovenska zemlja. Kje se bolj domačo, bolj srečno in zadovoljno čutiš, kakor med svojimi dragimi, med domačimi livadami in tratami? Tu ti vsako drevo, vsak grm, vsaka cvetica, vse šepeta, da rastejo in živijo na tvoji domači zemlji. Res trdega srca si ti, ako ne ljubiš domačega kraja, ki je tako lep in krasan. Katera govorica ti sega bolj v srce, kakor tvoj materin jezik, ki ti zveni tako mило in lepo? Kje moreš bolj svoja čustva, svoje veselje in žalost izražati kakor v svojem jeziku?

Glej, draga! V zibelki, ko si še bila, pela ti je mati slovenske pesmi, ko si odrasla, klicala si svojo mamo v slovenskem jeziku, ko si molila, molila si v materinem jeziku, ko si se učila, učila si se prvo tudi v istem. Kedar si pa odrasla, ko nisi bila

več pod materinim nadzorstvom, postala si dekle, tedaj si bila prosta, in odprte so ti bile poti k vsem narodnostim.

Ali kam si zašla ti? — Si li se držala domačih svetinj? Si li iste oskrnila s tem, da si zatajila svoj materni jezik, jezik slovenski, ki ti ga je Bog dal? Dekle slovensko! roko na srce in vprašaj, ali imaš čisto vest radi tega! Spoznaj, ako si zabredla, ako si se odtujila svojemu rodnemu jeziku. Spoznaj, da si zagrešila mnogo, mnogo proti Bogu i svojemu narodu. Bog ti je dal dar jezika in sicer slovenskega jezika, čemu ga zametaš, čemu ga skruniš? Narod te je štel v svoje krilo, s tabo je bil pomnožen po številu, čemu si pa ti pristopila k rodu, ki nam ni prijazen, ki nam krati naše pravice?

Drži se domačih navad, domačih šeg, domače govorice, čutila se bodeš srečno, imela bodeš mirno vest. K vam se obrnem, drage mi moje sestre! Z vami hočem govoriti, da bi vzbudila spomin nekdanjih otročjih dnij, ko ste srečne bile pri domačem ognjišču. Vrnite se nazaj, vrnite se v naročje svojih dragih, ter ljubite svojo domovino, svoj jezik. Pokažite se vredne hčerke svojih slovenskih mater, ter s ponosom naglašajte, da ste Slovenke, in vesela vas bode iskrena vaša

Nada.

O Srpkinjah v Avstro-Ogerski. Srbske rodoljubke, sosebno na Ogerskem začele so pred 20 leti snovati „Dobrotvorne ženske zadrugé“. Doslej je takih zadrug (s temi v Dalmaciji) 20. Namen je tem zadrugam, „da moralno in prosvetno pomagajo srbski, zlasti ženski mladini“. Ta cilj pa dosežajo: a) s snovanjem, vzdrževanjem in napredovanjem šolice in čuvarščice za malo deco, kakor tudi zavetišče za sirote ali zanemarjene otroke; b) s skrbenjem in nadzorovanjem dečkov in deklic, da hodijo redno v šolo, da jim dajejo za potrebo tudi obleke, knjig itd.; c) z materijalnim podpiranjem siromašnih dobrih in darovitih ženskih otrok v osnovnih in višjih šolah; ako je kaka posebno nadarjena za glasbo itd., da jej pomagajo izobraziti se; d) da pospešujejo ročna ženska dela, gospodinjstvo, vrtnarstvo itd.; e) da siromašnim Srbkam priskrbujejo dela; f) da podpirajo sirote vdove in njih otroke; g) da prirejajo javna predavanja, besede in druge zabave; h) da ob ugodnih prilikah prirejajo razstave ročnih ženskih del, zlasti rodoljubnih srbskih rokodelk itd. Zadruga se čisto nič ne bavi s politiko.

Članice so častne, dobrotvorne, redne in podpirajoče.

Za leto 1896. priredi srbski rodoljub prof. Jovan Popović, ki je perovodja dobrotvorne ženske zadruge v Pančevu, poseben koledar tem zadrugam na čast. V tem koledarju bode kratek pregled zgodovine srbskega naroda, izvod iz zgodovine srbske književnosti, potem popis današnjega obrazovnega stanja slovenskega ženstva (Ruskinj, Poljakinj, Čehinj, Slovenk itd.); nadalje članek iz pedagogike, članek iz higijene itd. Tudi bode koledar obsežal pesmi, pripovedke, slike zaslužnih Srbk. Vsak članek bode iz peresa žensk dotičnih slovanskih narodov. Stal bode koledar 70 kr. ali pa dobro vezan 1 gld. Naročiti se more vsakdor uže naprej, t. j. treba se je samo oglasiti na adresu: Jovan Popović, perovodja „Dobrotv. Zadruga Srpkinja v Pančevu“ (Ogersko).

Priporočamo Slovenkam in drugim Slovankam znovno omenjenih ženskih zadrug v premišljevanje in namerjani koledar, da se oglašé zanj do časa.

V Belgiji morejo ženske izvrševati zdravniški poklic in pa posel lekarničaric neomejeno.

Na Dunaju je žensko društvo „Heim“, katero daje članaricam, t. j. učiteljicam in vzgojiteljicam za nizko ceno stanovanje in jim brezplačno priskrbuje službe. To društvo ne gleda pri sprejemanju članaric ne na narodnost, ne na vero, ima člene tudi zunaj monarhije in vsako leto posreduje v sto in sto slučajih, da dobivajo učiteljice in vzgojiteljice primernih službenih mest, v tem ko morejo za majhen denar živeti v zavodu in čakati, dokler ne stopijo v službo.